

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Kód ITMS: 26130130051

číslo zmluvy: OPV/24/2011

Metodicko – pedagogické centrum

Národný projekt

VZDELÁVANÍM PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKYCH KOMUNIT

Mgr. Jarmila Saxová
DejinyRómov I.bb

Vydavateľ:	Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11, 850 01 Bratislava
Autor UZ:	Mgr. Jarmila Saxová
Kontakt na autora UZ:	Základná škola s materskou škoulou, Školská 684, 053 33 Nálepko, www.zssmsnalepkovo.edupage.org .
Názov:	Dejiny Rómov 1.bb
Rok vytvorenia:	2014
Oponentský posudok vypracoval:	Mgr. Bibiána Krajňaková
ISBN 978-80-565-0737-7	

Tento učebný zdroj bol vytvorený z prostriedkov projektu Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komunít. Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov Európskej únie.

Text neprešiel štylistickou ani grafickou úpravou.

2.4. Dejiny Rómov v juhovýchodnej Európe a na Balkáne

Rómovia, ktorí prenikali na Balkán už na začiatku 1. tisícročia sa nijako nesnažili budiť pozornosť alebo dokonca rozruch ako ich súkmeňovci v západnej Európe. V písomných záznamoch z tohto obdobia sa nikde neuvádza ich príchod, skôr sa spomínajú v takých súvislostiach, z ktorých je jasné, že žijú na tomto území už nejaký čas. Z toho vyplýva, že ich príchod bol nenápadný. Podmienky, ktoré tu našli boli pre ne oveľa priaznivejšie ako na západe a severe Európy. V relatívne riedko osídlených oblastiach boli vítanými pracovnými silami najmä pre feudálnych držiteľov pôdy. Príslušníci potulných Rómov, ktorí sa živili krádežami boli aj tu potrestaní, ale nikdy neboli prenasledovaní. Dôvodom môže byť aj to, že túto oblasť v 16. storočí ovládli Turci. Rómovia im robili mnohé dobré služby, najmä kováči, ktorí vyrábali pre ne zbrane. V podstate sa Turci o nich nestarali a bolo im jedno, čo robia. Do tejto oblasti prichádzali i skupiny kúzelníkov, predvádzačov cvičených opíc, tiav či medvedíkov často egyptského pôvodu, takže obyvateľstvo bolo zvyknuté na kočovníkov.

Balkánske štáty

V juhovýchodnej Európe prebiehalo usadzovanie Rómov väčšinou živelne. Rozhodujúcim činiteľom boli možnosti obživy. Dôraz sa kládol aj na celistvosť skupiny, preto sa tu stretávame s oveľa početnejšími skupinami, ktoré žijú na okraji miest ako na západe. I tu sa jednotlivé štáty usilovali o zmenu kočovného života na usadlý. Prvým bolo Srbsko. Iná situácia bola v Rumunsku, kde mnohí Rómovia boli otrokmi tamojších feudálov už od 14.storočia. Značná časť z nich pracovala priamo v domácnostiach šľachticov. Čím bol šľachtic významnejší a bohatší, tým početnejšie bolo služobníctvo. Každý otrok mal vymedzenú prácu. Muži pracovali ako vrátnici, kočiši, osobní sluhovia, nosiči vody, kuchári a pod. Ženy mali na starosti šitie, pranie a údržbu bielizne, údržbu domu a pod. Služobníctvo do práce poháňal dozorca. Bezplatná práca nielenže v nich nepodporovala rozvoj ich prirodzených záľub a náklonnosti, ale akákoľvek túžba po zdravej činnosti a samostatnejšom myslení bola priamo či nepriamo ubíjaná. Podmienky, v ktorých žili domáci otroci, ich postupne deformovali charakterovo i morálne. Stávali sa lenivými, nechávali sa podplácať a navzájom sa zrádzali. Časť Rómov pracovala v poľnohospodárstve a časť v remeslách. Spomedzi remeselníkov si zvláštnu pozornosť zasluhujú rudari a aurari, ktorých úlohou bolo hľadať zlatonosné rieky. V zime z dreva vyrábali korytá, sudy, hračky, lyžice, varechy a pod. Živili sa výlučne poctivou prácou, dbali na svoj vzhľad. Niektorí pracovali ako zlatníci či kováči. Pod silným vnútorným a vonkajším tlakom sa začalo v 18.storočí uvažovať o zrušení otroctva. Zrušiť otroctvo sa podarilo až v 19.storočí. Otroci boli postupne vykúpení štátom od svojich feudálov. Mnoho otrokov po získaní slobody opustilo Rumunsko. Boli to hlavne kováči, kotlári, korytári, lyžičkári atď. Aj v Bulharsku žilo čo do spôsobu života a zamestnania množstvo Rómov. K najbohatšej vrstve patrili priekopníci koní. S obľubou nosili zlaté šperky. Početné boli skupiny polokočovných priekupníkov zeleniny a ovocia. V úrodných oblastiach lacno nakúpili ovocie a zeleninu a v horských oblastiach ich predali so ziskom.

Rómska rodina

Neustály kontakt s pôvodným obyvateľstvom mal na nich priaznivý vplyv. Najčastejším zamestnaním bulharských Rómov bolo kováčstvo. Mnoho rodín najmä tzv. tureckých Rómov sa živilo pletením rohoží. Istá skupina Rómov sa živila v mestách čistením topánok. Pomerne veľkú skupinu oddávna tvorili muzikanti. Menej kvalitní muzikanti sa venovali i kroteniu medveďov a ich výcvikom na verejné vystúpenia. Po I. svetovej vojne mnoho Rómov sa zamestnalo v závodoch. Bulharsko venovalo riešeniu rómskeho problému pozornosť i po II. svetovej vojne. Podobne ako v Bulharsku žili Rómovia i v Turecku a Grécku a v štátoch bývalej Juhoslávie. Aj tu žijú rôzne skupiny Rómov. Najväčšou je podskupina zvaná Arlijas. Na druhom mieste je kmeň Sinte. Rómovia na Balkáne využívali možnosť usadzovať sa v mestách. Z týchto mnohí sa zamestnali ako robotníci a ich životná úroveň bola rovnaká v porovnaní s ostatnými robotníkmi. Životná úroveň Rómov, ktorí žili na vidieku a venovali sa roľníctvu bola oveľa nižšia.

2.7. Rómovia na Slovensku v rokoch 1919- 1945

Koniec I. svetovej vojny neznamenal pochopiteľne okamžité zlepšenie hospodárskej situácie obyvateľstva. Nezmenila sa ani situácia tých Rómov, ktorí neboli zapojení do pracovného procesu a žili na ťarchu domáceho, najmä roľníckeho obyvateľstva. V povojnových rokoch tak ako počas vojny Rómovia pod tlakom hladu kradli, pretože potraviny boli vzácne a tie, ktoré dostali ako almužnu, nijako nestačili kryť ich potrebu. Už v prvých rokoch sa preto množili ponosy na Ministerstvo s plnou mocou pre správu Slovenska, aby venovali riešeniu rómskeho problému patričnú pozornosť. V roku 1924 bol zostavený podrobný zoznam všetkých Rómov žijúcich na území Slovenska. Župy žiadali zaistiť zo strany štátu Rómom prácu, aby nemuseli od hladu kradnúť. Najlepšie výsledky v zamestnanosti dosahoval Gelnický okres, kde žilo 679 Rómov. Zamestnaní boli ako nádenníci, baníci a drevorubači a neboli s nimi takmer žiadne problémy. Ich deti, až na výnimky, navštevovali riadne školu.

Gelnica, námestie

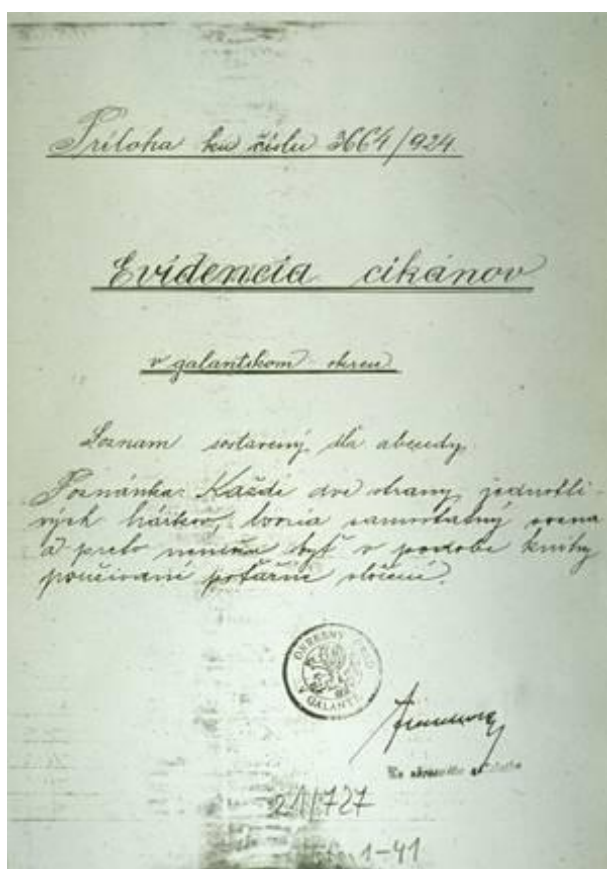
Vládne orgány riešenie rómskeho problému zjavne odkladali z roka na rok. Keď potom pristúpili po zdĺhavých prípravách ku konkrétnym opatreniam, bolo zjavné, že tieto opatrenia nemali nič spoločné so snahou odstrániť príčiny zaostalého spôsobu života Rómov, dokonca nemali v úmysle ani predísť asociálnej činnosti potulných skupín, ale celkom jednostranne boli zamerané na uľahčenie práce bezpečnostných orgánov, aby totiž po vykonaní trestného činu mohli tieto rýchlejšie postupovať a spoľahlivejšie dosiahnuť vinníkov a potrestať ich. Na krádeže, podvody a iné trestné činy kočovných skupín sa poukazovalo právom. Zhoršujúca sa hospodárska situácia a blížiac sa veľká hospodárska kríza spôsobili, že sa prvýkrát objavujú útoky i na tých Rómov, ktorí sa živili drobnou remeselnou prácou.

Drienov – výroba tehál, 1934

Stále väčší počet nezamestnaných sa uchýľuje k podomovému predaju, jednoduchým remeselným prácam za nízku mzdu, alebo len za stravu. Kvalifikovaní remeselníci a obchodníci sa cítia ohrození, a preto žiadajú štát, aby vzniknutú situáciu riešil. V roku 1927 sa pripravoval nový zákon, ktorý mal rómsky problém riešiť. Išlo o zákon O potulných Cigánoch, ktorý určoval povinnosti hlásiť sa v domovských obciach, dostaviť sa na vyzvanie a zavádzajúci „cigánske legitimácie“.

Súpis Rómov v Galante

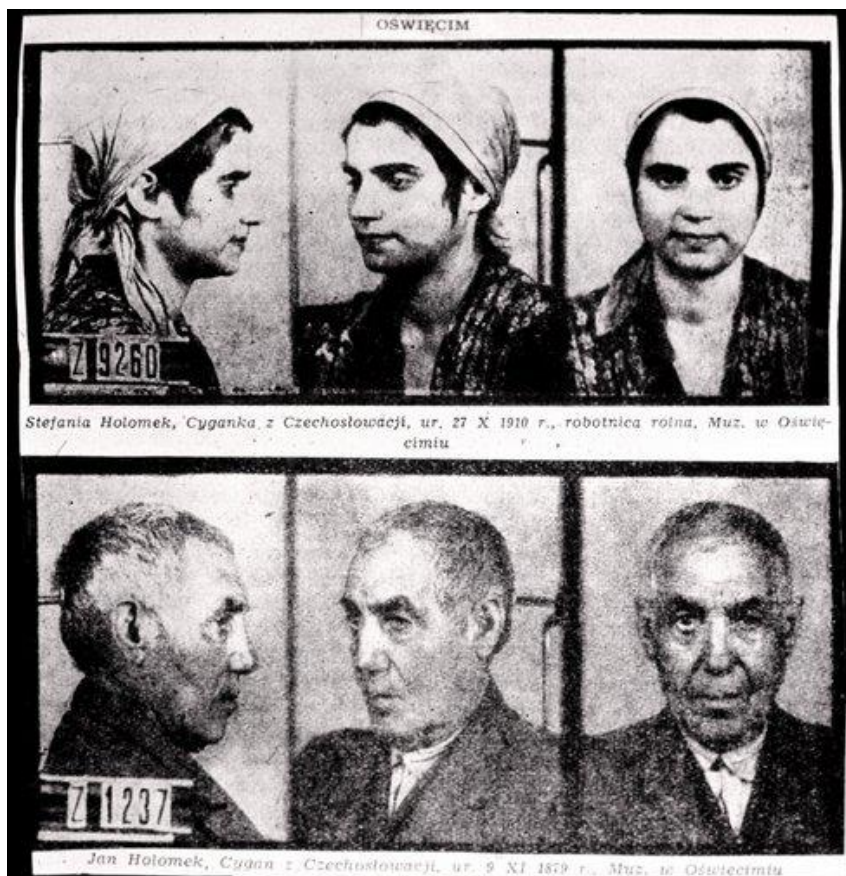
Zákon upravoval podmienky kočovania, obmedzoval pohyb osôb, určoval veľkosť kočujúcej skupiny a vymedzoval miesta na táborenie. Neskôršie výklady zákona sprísňovali podmienky existencie kočujúcich skupín, zaoberali sa súpisom a evidenciou Rómov, zavádzali „kočovnicke listy“ a umožňovali odnímanie detí. Zákon sa stal príkladom legislatívneho postupu aj pre iné štáty Európy a bol na našom území prvým zákonom, ktorý vyjadroval spoločenský odstup majoritného obyvateľstva voči Rómom. Už v predmníchovskom období na základe zákona dochádzalo k perzekúciám Rómov, k diskriminácii a k osobitnému zaobchádzaniu s nimi. Napríklad na základe jeho aplikácie vzniklo v roku 1928 v Prahe Ústredie pre evidenciu potulných Cigánov, ktoré patrilo do pôsobnosti ministerstva vnútra. Jednotlivé ustanovenia zákona boli v rozpore s vtedy platnou Ústavou zaručujúcou rovnoprávnosť občanov republiky.

2.8. Rómovia a II. svetová vojna

Najsmutnejšou kapitolou v novodobých rómskych dejinách je obdobie druhej svetovej vojny. Podľa rasistických zákonov nacistického Nemecka prijaté v Norimbergu v roku 1935 boli niektoré skupiny ľudí (Židia, černosí, Rómovia, telesne a mentálne postihnutí) považované za menejcenné, a preto nemali právo na život v ľudskej spoločnosti . Podkladom pre rasovú diskrimináciu Rómov bol výnos o Cigánoch z roku 1938, podľa ktorého malo byť cigánske obyvateľstvo vylúčené z radov nemeckého národa a malo sa zabrániť jeho rasovému miešaniu. V novembri 1938 vznikla Ríšska centrála na potláčanie cigánstva, ktorá podliehala priamo ríšskemu vodcovi SS šéfovi nemeckej polície Heinrichovi Himmlerovi. Všetci Rómovia a rómski miešanci sa museli podrobiť rasovo-biologickému vyšetreniu, na základe ktorého boli rozdelení do piatich skupín podľa podielu cigánskej a nemeckej krvi. Na území Protektorátu Čiech a Moravy, podobne ako na území celého hitlerovského Nemecka, boli zriaďované pracovné tábory, ktoré boli postupne premenené na sústred'ovacie „ cigánske tábory“ . Z nich boli potom celé rómske rodiny deportované do koncentračných táborov, najmä do Osvienčimu II.- Brzezinky, kam od roku 1943 postupne sústredili 20 tisíc Cigánov - Rómov z Nemecka, Čiech a Moravy, Poľska, Francúzska, Holandska, Belgicka, Chorvátska, Maďarska, Litvy, Nórska a Sovietskeho zväzu. Rómskemu koncentračnému táboru v Osvienčime II. – Brzezinke predchádzalo masové vyvražďovanie Rómov v Poľsku, na Kryme a na Ukrajine. Špeciálny tábor, v ktorom boli najmä Rómovia z Maďarska, Rumunska a Balkánu, bol zriadený v roku 1941 v poľskej Lodži. Do Osvienčimu prišiel prvý transport vo februári 1943. Rómom našívali na odev čierne trojuholníky, na predlaktie im vytetovali písmeno „ Z“ (Zigeuner). Na mnohých Rómoch (najmä tehotných ženách a deťoch-dvojčatách) vykonával svoje „ vedecké pokusy “ doktor Josef Mengele, ktorého prezývali anjel smrti.

Osvienčim, pracovný tábor

Evidencia väzňov v koncentračnom táboře

Táborom prešlo viac ako 22000 európskych Rómov, vyše 19 000 z nich tu našlo svoju smrť. V noci z 2. na 3. augusta 1944, potom čo boli izolovaní mladí rómski väzni, bolo zavraždených v plynových komorách asi 3000 posledných väzňov, prevažne starších ľudí a matiek s deťmi. 2. august si Rómovia pripomínajú ako Pamätný deň rómskeho holokaustu.

Rómsky holokaust na Slovensku

Deti v koncentračnom tábore

Vojnový slovenský štát, ktorý vznikol v roku 1939 po rozpade Československa, v mnohom napodobňoval diskriminačné rasové zákony nacistického Nemecka. Napriek tomu, že zo Slovenska neboli Rómovia transportovaní do koncentračných táborov, aj tu boli v mnohých

ohľadoch obmedzovaní: mali zákaz cestovať dopravnými prostriedkami, vstupovať do verejných priestorov a parkov, do miest a obcí smeli vstupovať len vo vyhradených dňoch a hodinách. Na základe branného zákona z roku 1940 boli Rómovia spolu so Židmi zbavení možnosti stať sa príslušníkmi brannej moci. Aktívnu vojenskú službu potom vykonávali v špeciálne zriadenom VI. prápore Pracovného zboru Ministerstva národnej obrany. Boli nasadzovaní na zemné a pomocné stavebné práce najmä tí, ktorí boli bez pracovného pomeru. V apríli 1941 vydalo Ministerstvo vnútra vyhlášku „o úprave niektorých pomerov Cigánov“. Olašským Rómom bolo zakázané kočovanie. Usadlí Rómovia boli povinní odstrániť svoje obydlia od štátnych alebo verejných ciest. Rómovia nesmeli cestovať verejnými dopravnými prostriedkami, mali obmedzený vstup na verejné miesta, do miest a obcí smeli vstupovať len vo vymedzené dni a hodiny. Pri plnení diskriminačných opatrení proti Rómom boli mimoriadne aktívni príslušníci polovojenskej organizácie – Hlinkovej gardy. Platná legislatíva umožňovala gardistom uplatňovať voči Rómom rôzne formy priamej fyzickej agresie. Jedným z opatrení slovenského štátu, ktoré boli namierené proti Rómom, bolo zakladanie táborov perzekučného charakteru. Spočiatku to boli tzv. pracovné útvary, do ktorých boli umiestňovaní najmä mladí rómski muži. Boli zneužívaní na najťažšie manuálne práce pri stavbách priehrad, ciest a železničných tratí. Prvé pracovné útvary vznikali už v roku 1941. Nachádzali sa v Očovej, Moste na Ostrove, v Ilave, Kremnici, Čemernom, Petri a v Hanušovciach a inde. Medzi najväčšie patrili pracovný útvar v Dubnici nad Váhom (1942 – 1944).

**PRACOVNÝ TÁBOR NA PREVÝCHOVANIE
POLITICKY NEŽIADÚCICH ŽIVLOV
OD ROKU 1944 TÁBOR PRE RÓMSKYCH OBČANOV**

Do tohto tábora boli sústredené aj rómske ženy a deti. Ich počet bol zakrátko oveľa vyšší ako kapacita tábora : v decembri 1944 tu bolo viac ako 700 väzňov. Mimoriadne studená zima a zlé hygienické podmienky v tábore sa podpísali pod zdravotný stav detí a starých ľudí. Najväznejšia bola epidémia škvrnitého týfusu. V priebehu januára zachvátila viacero väzňov. V tom čase prevzali kontrolu tábora Nemci, ktorí vo februári 1945 nariadili popravu 26 chorých (boli medzi nimi aj ženy a deti). Na jar 1945 dozor tábora pred postupujúcim frontom ušiel a tábor bol rozpustený. Ďalšie pracovné tábory boli na východe Slovenska (1942 – 1943). Tu vznikol komplex pracovných útvarov v Hanušovciach nad Topľou, Bystrom pod Petičnom a Nižnom Hrabovci. Rómovia na východnom Slovensku budovali železničnú trať Prešov – Strážske. Pod hospodársku správu v Hanušovciach nad Topľou patrili aj pracovný útvar v Jarabej (1942), kde zaradenci budovali štátnu cestu Čertovica – Mýto pod Ďumbierom. Menší pracovný útvar bol v roku 1943 otvorený v Ilave: určený bol na dokončovacie práce na tamojšom vodnom diele. V rokoch 1943 - 1944 bol v prevádzke pracovný tábor v Revúcej. Jeho príslušníci budovali úseky železnice Revúca – Tisovec. Posledným väčším pracovným útvarom bolo Ústie nad Oravou. Rómski väzni tu pracovali na jednej z najväčších a najvýznamnejších stavieb slovenského štátu – Oravskej priehrade.

Oravská priehrada

Vzťah slovenského obyvateľstva k Rómom nebol všade rovnaký. V tých lokalitách, kde boli dobré vzťahy s Rómami, sa obyvatelia zastali a nedovolili, aby boli odvedení do pracovných

táborov (stačilo, že sa zaručili, že Rómovia pre nich pracujú- napr. pri pasení, na poli). Podobne to bolo i pri dodržiavaní predpisu o odstránení rómskych osád a obydľí : vo viacerých lokalitách ich ponechali so zdôvodnením, že na ich likvidáciu nemajú finančné prostriedky.

Príslušníci hlinkovej gardy s nemeckým vojakom

Po obsadení Slovenska nemeckou okupačnou armádou aj na Slovensku dochádza k násiliu. Od jesene 1944 do jari 1945 špeciálne jednotky SS, príslušníci Wehrmachtu a Pohotovostných oddielov Hlinkovej gardy na viacerých miestach Slovenska zatýkali, mučili a uskutočňovali masové popravy rómskeho obyvateľstva. Pravdepodobne prvým miestom, kde boli zavraždení Rómovia bola Kvetnica v okrese Poprad. Zavraždili tu 7 osôb. Represálie najviac postihli Rómov na strednom Slovensku. Najčastejšou zámienkou na prenasledovanie bolo aktívne pôsobenie Rómov medzi partizánmi, alebo len podozrenie zo spolupráce. Rómovia boli popravení na mieste: tak tomu bolo v Čiernom Balogu, vo Svätom Kríži nad Hronom, v Motyčkách – osade Štubňa. V mnohých prípadoch boli násilne deportovaní a zavraždení na masových popraviskách v Kremničke, Nemeckej, Kováčovej, Dolnom Turčeku a na židovskom cintoríne vo Zvolene. Najviac rómskych obetí bolo z obce Ilija pri Banskej Štiavnici, Čierneho Balogu, Tisovca, Lutily a Krupiny. Počet obetí od septembra 1944 do apríla 1945 sa odhaduje na viac ako 1000.

Partizáni

Odhaduje sa, že počas druhej svetovej vojny zahynulo tristo tisíc európskych Cigánov-Rómov.

2.9. Postavenie Rómov na južnom Slovensku

Viedenskou arbitrážou v novembri 1938 sa južné a východné oblasti Slovenska stali súčasťou horthyovského Maďarska.

Námestie Nových Zámkov po viedenskej arbitráži

Okrem iného sa začali zriaďovať evidencie „nepriateľských živlov“, do ktorých boli zaradení aj príslušníci etník, vrátane Židov a Rómov. Podobne ako na Slovensku aj v odstúpených častiach jeho územia súčasne s evidenciou dochádzalo k dramatickému zhoršovaniu životných podmienok. Rómovia boli postupne vytláčaní zo spoločenského života, nesmeli vstupovať na verejné priestranstvá a navštevovať školy. Prijatá legislatíva umožňovala žandárom vykonávať poriadkové razie v rómskych obydliach a zadržiavať „podozrivých“. Situácia sa radikalizovala a k vyostreniu došlo začiatkom roka 1944 po obsadení Maďarska nemeckým vojskom. Veľká časť Rómov bola deportovaná do pracovných táborov a do koncentračných táborov. Odhaduje sa, že z územia vtedajšieho Maďarska, vrátane území zabratých Viedenskou arbitrážou, bolo deportovaných asi 25 000 - 30 000 rómskych mužov a žien. Z okupovaných území východného a južného Slovenska boli Rómovia deportovaní do zaisťovacieho tábora v Komárne.

Komárno

Odtiaľ potom boli vypravované vlaky do koncentračného tábora Dachau (Nemecko). V tomto koncentračnom tábore zostala len malá časť Rómov, väčšina z nich putovala ďalej, do iných táborov. K vystupňovaniu represií a vyvražďovaniu rómskych komunít došlo aj na územiach južného Slovenska. Napríklad v obci Slatina pri Krupine alebo na Žitnom ostrove, na majeri v Trhovom Mýte.

Pamätník rómskeho holokaustu

2.10. Rómovia po roku 1945

Rovnako ako Maďari, Rusíni či Nemci aj Rómovia sa po desaťročia snažili, aby im patrilo uznanie ako rómskej národnosti. Snaha Rómov o založenie kultúrno- spoločenského združenia „Združenie slovenských Cigánov“ tu bola už v roku 1948, no žiaľ, tento spolok nepovolili. Až neskôr, v roku 1969, keď bola v bývalom spoločnom štáte Čechov a Slovákov politická situácia priaznivá, vznikol český a aj slovenský „Zväz Cigánov“, ale neskôr ho v roku 1973 štátne a stranícke orgány po štvorročnom trvaní zrušili. Na folklórnom festivale vo Východnej bol v roku 1986 uvedený veľmi úspešný program – „Ľudia z rodu Rómov“. kde účinkovalo viac ako dvesto Rómov zo Slovenska aj z Čiech.

Tento úspešný projekt urýchlil založenie nových rómskych súborov a skupín. Začalo sa o Rómoch a ich kultúre a tradíciách viacej hovoriť. Písali sa odborné články, v televízii mali záujem nakrúcať programy o živote Rómov.

Po skončení druhej svetovej vojny nastalo významné presídľovanie Rómov zo Slovenska do českých krajín, kde nachádzali nielen prácu, ale i možnosť lepšieho bývania než v rómskych osadách. Keďže českí Rómovia sa z nacistických koncentračných táborov väčšinou nevrátili, prevažná časť Rómov dnes žijúcich v Českej republike pochádza zo Slovenska. Odhaduje sa, že po roku 1945 ostalo v českých krajinách z pôvodných českých a moravských Rómov asi 800 ľudí.

Česká republika

Pritom už v roku 1947, ako dôsledok prvej vlny presídľovania, žilo v Čechách a na Morave asi 16 500 Rómov zo Slovenska. V tomto období išlo najmä o dosídľovanie českého pohraničia, potom, čo odtiaľ bolo vysídlené pôvodné nemecké obyvateľstvo. Rómovia sa zamestnávali predovšetkým v horských pasienkových družstvách, neskôr v štátnych majetkoch a lesných závodoch. Prácu nachádzali aj pri obnove vojnou poškodeného hospodárstva – pri stavbe ciest, rekonštrukciách fabrik. Dodnes sú vzťahy medzi rómskymi rodinami v oboch republikách živé. Príbuzní sa navštevujú počas sviatkov a rôznych rodinných udalostí. Za druhú etapu migrácie Rómov do českých krajín môžeme považovať 50. roky, kedy odchádzali- často v dôsledku organizovaných náborov – do priemyselných centier severozápadných Čiech (Most, Sokolov, Teplice, Ústí nad Labem, Chomutov, Cheb, Děčín), do Kladna, Tachova, Českého Krumlova a na Ostravsko. Zo zaostalých slovenských osád odchádzali tí najschopnejší a najvytrvavejší. Niektorí odchádzali na „ týždňovky“ a na víkend sa vracali k rodinám, iní pracovali ako sezónni robotníci a domov na Slovensko sa vracali na zimu. Mnohí však dostali pridelené podnikové byty, doviedli si svoje rodiny a usadili sa tam natrvalo. Štátne orgány v povojnovom období odmietli k Rómom pristupovať ako k osobitnému etniku. Domnievali sa, že svoju zaostalosť môžu Rómovia prekonať iba tak, že sa vzdajú svojho doterajšieho života a čo najviac sa prispôbia väčšinovému obyvateľstvu. Takým bolo aj usadzovanie dovtedy kočovných – olašských Rómov : vtedajší politici dospeli k presvedčeniu, že bývanie v domoch je lepšie ako kočovanie. V roku 1958 bol vydaný zákon o zákaze kočovania, na základe ktorého ich vo februári nasledujúceho roku „ usadili“ tak, že im pobrali kone a kolesá od vozov. Bol prijatý program odstraňovania kultúrnej a spoločenskej zaostalosti rómskeho obyvateľstva – zapojenie všetkých rómskych detí do povinnej školskej dochádzky a likvidácia negramotnosti určitých skupín Rómov. Význam mala aj kultúrno-osvetová a vzdelávacia práca. Podľa tajných materiálov boli Rómovia hodnotení nie podľa schopností, ale podľa toho, či sa naučili variť „ civilizované“ jedlá a ako dôsledne sa prestávali rodičia s deťmi rozprávať rómskym jazykom. Preto sa Rómovia hanbili hovoriť rómskym jazykom. Pohrdanie vlastným jazykom, kultúrou, zvykmi bolo vysoko hodnotené. Rómovia mali zmeniť aj svoj hodnotový systém. V roku 1965 vydala vláda ČSSR uznesenie, v ktorom vytýčila „ koncepciu likvidácie cigánskych osád a rozptylu cigánskeho obyvateľstva“ do iných častí republiky. V rámci realizácie boli určené „ družobné kraje“, ktoré boli povinné prijať Rómov zo Slovenska: západoslovenskí Rómovia mali určený Stredočeský a Juhočeský kraj, stredoslovenských mal prijať Juhomoravský kraj

a východoslovenskí Rómovia mali byť presťahovaní do Severomoravského a Východočeského kraja. Úsilie štátu sa zameralo najmä na riešenie bývania, zamestnanosti a školskej dochádzky. Aj dobre mienené zámery boli presadzované neodborne a často aj násilím. V roku 1969 bola zriadená „Komisia vlády SSR pre otázky cigánskych obyvateľov.“ Svoju činnosť zameriavala na riešenie problémov zamestnania, bývania, výchovy mládeže a obmedzovania kriminality. Komisie boli zriaďované v okresoch. Pri nich vznikla sieť sociálnych terénnych pracovníkov – kurátorov. Tí mali robiť prostredníkov medzi rómskymi a štátnymi orgánmi. Vyhotovovali hlásenia o počte rómskeho obyvateľstva, o jeho problémoch v oblasti bývania, zamestnanosti a školskej dochádzky detí. Rozhodovali aj o zaradení do zoznamu „občanov cigánskeho pôvodu“. Komisie a celá sieť terénnych pracovníkov boli zrušené v roku 1991.